

Konsten föder wäl sin Mann;
Om han wöre än själsfann';
Förhållte
Då

Borgaren och Sadelmakaren uti Werid,
Ureborne och Konsterfarne Mästaren,

Wif: LARS GUDM. THELIN

Sammanwignes, med
Ereborna och dygdetamma **JUN GJUR**

Wif: MARIA CHRISTINA EK

Den 27. Feb. År 1756.
af Brudeparets uprichtige Tjenare

Winsten föder wäl sin
mann/
Om han wöre än själs-
fann',
Är en gammal lära,
Som man alla tider wret/
Äga nog sin riktighet:
Wit man mer begära ?

Men skal Konsten lyckas wäl,
Wdr man först af alla sät
Herrens Gud åkalla;
Hwilken gifwer til behag,
Efter sin högwisa lag,
Säfwor, häfwor alla.

Sen' ättigger hwar och en,
Som wul wära fri och ren
Ifrån kläpar Skrädet;
Lära konsten grundelig,
Slitigt uparbetsa sig;
Det är bästa rådet.

Wit man der näst frista på
Uti ägta stånd at gå/
Para sig med makas;
Ach! hur gagnar konsten så
Man och qwinna båda två.
Så sin del af kakan.

Det-

Detta Mäster Lars Thelin
Tu, min redelig Cousin,
Wet tu wäl til pricka:
Konsten Tin Tu lärde förut;
Sedan fattat det beslut,
Äga Dig en Sticka.

Stickan har Tu sådt i dag,
Efter himlens råd och lag,
Bruden sedig, tåcker:
Bruka nu den konst, du kan;
Föd Tig som en ärlig man,
Som en Mästar' tåcker.

Men för all' D! Brude Par,
Stömer ei i all Er da'r,
At I måsten hådan,
Ifrå denna werldfens D:
Lärer konsten rätt at dd/
För' an I dragen tådan.

Wara Gudlig och så nögd,
Är den sörsta lust och frögd
I här kunnen winna:
Men om I tit ändan trov,
Skolen I den sälla ron,
Ewig glädje sinna.

L A S
J U N

MODERATION I POSTPORTO

Av Erik Swartling

När kanslikollegiet i underdånig berättelse den 13 december 1692 lade fram förslag till posttaxor för alla då befintliga postkontor i riket, lämnades en intressant redogörelse för de principer, efter vilka taxorna byggts upp. Man hade visserligen tillämpat ett system med porton efter avstånd och vikt, men i särskilda fall modifierat avståndsregeln med hänsyn till »vad orternas och korrespondenternas handel och förmögenhet och korrespondensens angelägenhet kunde tåla». Eljest riskerades, påpekade man, att de brevsändande skulle begagna andra lägenheter än posten. Fastän någon allmän princip inte angavs, förefaller det tydligt, att förslagsställarna avsett att bestämma taxorna så, att postverket skulle erhålla största möjliga inkomst. Troligen betraktades detta som självklart. De föreslagna taxorna fastställdes av Kungl. Maj:t redan tre dagar efter det berättelsen ingavs och varje taxa undertecknades egenhändigt av Carl XI. De utgjorde på så sätt en milstolpe i svenska postverkets historia som det var första gången varje postkontor erhöll sin egen taxa. Tidigare hade samtliga postkontor tillämpat Stockholms-taxan, något som medfört stor förvirring. Med stolthet påpekade också kanslikollegiet i sin berättelse, att »dessa posttaxor som i underdånighet bifogas och äro till talet etthundra och tolv stycken, äro så fullkomliga, att ingen ort är förgäten, varest något postkontor hålles, så att var och en postmästare icke allenast kan av sin taxa se, huru stort porto han bör fordra, utan ock på vad kurs som var och en stad är belägen och vartut han skall sända sina paketer».

Mästerverket hade emellertid ett fel, som snabbt uppdagades. Man hade visserligen, såsom redan är nämnt, i särskilda fall modifierat avståndsregeln för att kunna konkurrera med andra »lägenheter», men

någon möjlighet till modifikation av viktregeln fanns inte. Denna innebar, om man här bortser från en särskild avrundningsregel, att för brev som vägde ett lod¹⁾ skulle betalas enkel avgift, d v s det belopp som fanns angivet i taxan; vägde brevet två lod, skulle betalas dubbel avgift; vägde det tre lod, tredubbel avgift o s v. Tunga försändelser blev därför kostsamma att skicka med posten. Man fann nu att detta i vissa fall inverkade menligt på poströrelsen.

I underdånig skrivelse den 27 maj 1693 tog kanslikollegiet upp saken. Kungl. Maj:t svarade snabbt, nämligen den 31 maj 1693, och biföll kollegiets framställning. Beslutet²⁾ lyder som följer:

»Vi ser utur Eder underdåniga skrivelse daterad den 27 hujus hurusom då posttaxan inrättades och av Oss approberades I intet hava kommit att anföra några sådana mål som däruti kunde tillåta någon förmedling och lindring; och som I fördenskull nu efterföljande casus andraga, åstundandes att hava däröver Vår nådiga resolution, så vela Vi Oss därpå i nåder hava förklarat som följer: 1) Vad vidkommer de stora paketer och skrifter och andra saker, varmed ofta en och annan på postkontoren sig pläga anmäla och för posten kunna vara drägliga, begärandes att njuta moderation på postpenningarna därföre, vilka eljest löpa så högt, att brevägaren lindrigare skulle falla själv att avsända en express eller ock avvakta andra tillfällen, än erlægga samma postpenningar, så emedan I därvid underdånigst tillkännagiva, att till inkomsternas förmerande synes vara fördelaktigare vid sådana tillfällen till att göra något avsteg än låta sig allt gå utur händerna, hemställandes I fördenskull Vårt nådigste välbehag, när någon som därom ansökning gör visar att hans paket ej består av lösa korrespondensbrev utan av skrifter och dokumenter eller varjehanda andra saker såsom i synnerhet då bröllops- och begravningsbrev utfärdas, om inte då må vara tillåtet att samtycka till något avslag uti postpenningarna i så måtto att sedan de första fem lod betalas med fulla taxan, de andra fem betalas med halva taxan och de övriga allenast med fjärdedels taxan, kunnandes den förordning därjämte givas att postmästaren för räkningarnas verifierande tage vittne därpå; alltså vele Vi därtill hava givit Vårt nådiga bifall.

2. — — —»

I all sin majestätiska längd tycks väl denna sats innehålla klara verba. Att så inte är fallet, hoppas jag skall framgå av denna artikel.

1) Ett lod motsvarar ungefär 13,3 g

2) Jfr kanslikollegiets resolution den 13 juni 1693.

Först en liten utvikning. Det enda närmare specificerade försändelse-
slaget i kungabeslutet är bröllops- och begravningsbrev. Ur den syn-
punkten är detta inte egendomligt som sådana brev ymnigt förekom
vid den tid, varom här är fråga, och långt efteråt. De — eller kanske
snarare brevens författare — betraktades tidigt som en landsplåga,
vilket belyses av Kungl. Maj:ts stadgar den 30 augusti 1664, där bl a
föreskrevs: »Ingen skall fördrista sig, om han icke varder beden, skriva
någon gravskrift, vid 12 daler silvermynts böter. Om brudeskrifter
— — — vare samma lag.» Och 1686 fick censor librorum en delikat
granskningsplikt: »Såsom här i Stockholm en hop brud- och begravn-
ningsskrifter och annat slikt esom oftast upplägges, som merendels pläga
vara oduglige både quod materiam et stylum, så må han dem under sin
censur antaga och, utan att referera till kansliet härom, de duglige med
ett imprimatur underskriva, och om de finnas oduglige, förarglige och
anstötliche emot religionen, statum publicum et bonos mores strax för-
kasta.» »Snusbodslitteratur» citerar Henrik Schück i »Den svenska för-
lagsbokhandelns historia».

Jag vill emellertid inte sälla mig till belackarna; i regel har de dikter
som jag har läst varit helt förtjusande, och jag återger gärna:

»Att utan brudskrift varda gifter
visst ingens äkta ro förstör
men prisa kärleks rena drifter
är likväl vad man göra bör.»

Eller från ofärdens år 1709:

»Postryttarna få intet annat göra
än kringom land begravningsbreven föra.»

Av de böcker och uppsatser, som jag har rådfrågat, förefaller det
uppenbart, att bruket av bröllops- och begravningsbrev var en högre-
ståndsforeteelse, men som sådan mycket spridd.

Vad som nu kan förefalla egendomligt i 1693 års beslut är att
bröllops- och begravningsbreven skulle vara så tunga, att de motiverade
moderation i portot. Så var naturligtvis i och för sig inte fallet. För-

klaringen måste vara, att man inte syftade på enstaka brev utan ett stort antal sådana som på en gång sändes till bröllopsgården eller sorgehuset. De var nämligen tryckta och det är tryckeriernas försändelser som det av allt att döma är frågan om. Breven delades ut till bröllops- eller begravningsgästerna.

Detta och kungabeslutets innehåll i övrigt förefaller göra det naturligare att betrakta det modererade portot som vårt första paketporto än som ett första korsbandsporto.

1693 års beslut gav anledning till en hel del förklaringar av kansli-kollegiet, om vilka försändelseslag som avsågs i beslutet. Dessa förklar-ningar är givetvis att betrakta som tolkningar och inte som utvidgningar av beslutets tillämpningsområde. Någon rätt att utvidga eller begränsa Kungl. Maj:ts beslut tillkom inte kansli-kollegiet. Jag är övertygad om att befogenhetsreglerna strikt beaktades och noga övervakades. Att gripa kungen i ämbetet var säkert ett vågstycke.

Huruvida fribrev fick åtnjuta moderation enligt 1693 års beslut före-faller oklart, men jag utgår från att så inte var fallet¹⁾.

Fribrevsrätten var på den tiden utformad så att i staten för de olika ämbetsverken upptogs en viss summa, intill vilken de hade rätt till post-frihet. Moderationsbestämmelserna kunde alltså ha en viss betydelse också för fribreven. Vad i det följande kommer att sägas skulle någon kanske vilja tolka så att fribreven omfattades av moderationsbestäm-melserna, men det bör beaktas, att fallet som där berörs inte angår en statlig myndighet. I stället tycker jag fallet i fråga snarare vara ett in-dicium på att moderation i porto inte åtnjöts för fribreven. Härför talar

1) Av särskild anledning gjordes 1726 en undersökning av de fribrev, som in-kommit till Vilmanstrands postkontor och därifrån avsänts till gränspostkontoret Taskula för att vidarebefordras till Ryssland.

Postmästaren Riddelin i Vilmanstrand gjorde upp särskilda specifikationer på dessa fribrev, vari upptogs såväl brevens vikt som det porto som för dem beräknades, tyd-ligen för transporten mellan Vilmanstrand och Taskula. Dessa specifikationer åter-finnes i Överpostdirektören: Inkomna handlingar 1726—1728 (43 ff).

Härav framgår bl a, att brev vägande

1)	9 lod	beräknades	kosta	9 öre	silvermynt
2)	18 »	»	»	18 »	»
3)	6 »	»	»	6 »	»
4)	7 »	»	»	7 »	»
5)	12 »	»	»	12 »	»

Man kan därav sluta, att moderation ej tillämpades vid portoberäkning för dessa fribrev.

Falt Taxa för Norrköping. 20

Västsvägen till Blekinge,		Västen till Västergöt, land & Östergöt	
	<i>gen.</i>		<i>land & Östergöt</i>
Pärköpings	1.	Sahlbyns	3.
Lindköpings	1.	Widbyns	3.
Minnisbyns	2.	Örnäs	3.
M. Stenbyns	3.	Örnäs	3.
Eullnäs	3.	Lindköpings	4.
Borholms	4.	Stammbyns	4.
M. Stenbyns	5.	Uddavallens	5.
Carlsbyns	4.	Örnäs	3.
Carlsbyns	4.	Söppings	3.
Wälbyns	4.	Örnäs	4.
Västen till Ståne och		Västen till Doppatberget	
Wälbyns		vid Westmäländ genom	
Wälbyns	2.	Örnäs	2.
Örnäs	2.	Wälbyns	3.
Örnäs	3.	Örnäs	3.
Örnäs	2.	Örnäs	3.
Örnäs	5.	Örnäs	3.
Örnäs	5.	Örnäs	3.
Örnäs	11.	Örnäs	3.
Örnäs	11.	Örnäs	3.
Örnäs	4.	Örnäs	3.
Örnäs	4.	Örnäs	3.
Örnäs	3.	Örnäs	3.
Örnäs	5.	Örnäs	3.
Örnäs	5.	Örnäs	3.
Örnäs	5.	Örnäs	3.
Örnäs	5.	Örnäs	3.
Örnäs	5.	Örnäs	3.
Örnäs	7.	Örnäs	3.
Örnäs	11.	Örnäs	3.

Posttaxa för Norrköping år 1692

i första hand att — såsom framgår av den kommande redogörelsen — frågan underställdes Kungl. Maj:t. Dessutom används ett visst uttryck, som pekar i samma riktning.

Enligt 1693 års beslut skulle för försändelser, som avsågs i beslutet, betalas för de första fem loden fulla taxan, för de andra fem loden halva taxan och för de övriga fjärdedels taxan. Enligt den gällande avrundningsregeln räknades en försändelse, som vägde t ex $5 \frac{1}{4}$ men inte $6 \frac{1}{4}$ lod, till viktklassen 6 lod. Hur skulle nu detta förstås? Skulle varje försändelse, som uppfyllde beslutets villkor i övrigt, äga rätt till moderation, så snart vikten uppgick till $5 \frac{1}{4}$ lod? Eller skulle man ta fasta på att beslutet endast avsåg *stora* »paketer och skrifter och andra saker»? I det sista fallet måste man alltså först bedöma, om försändelsen kunde betraktas som stor. I det följande hoppas jag kunna bevisa, att beslutet verkligen — åtminstone så småningom — uppfattades ha denna innebörd.

Under åren 1726—1765 var sjö- och landtullarna, utom i Pommern, utarrenderade åt ett bolag, generaltullarrendesocieteten, vars direktion bestod av 24 fullmäktige.¹⁾

Genom Kungl. Maj:ts brev den 1 mars 1726 erhöll »generaltullarrendekontoret» postfrihet intill 1 000 daler smt årligen.

I skrivelse den 12 juli 1726 underställde kanslikollegiet Kungl. Maj:t frågan om generaltullarrendesocieteten skulle få åtnjuta moderation enligt 1693 års beslut. Kollegiet ansåg, att denna lindring ej kunde förmenas societeten »helst som i följe av bem. 1693 års förordning var och en *privat*²⁾ person, som stora paketer vill avsända, varunder han visar andra skrifter och dokumenter än ordinär brevväxl. vara inneslutna, får därför njuta samma lindring till godo, — — —». Kungl. Maj:t beslöt i enlighet härmed den 19 juli 1726, varvid i beslutet erinrades om att portofriheten inte fick sträcka sig längre än vad som framgick av beslutet den 1 mars 1726.

Detta kungabeslut gav anledning till en hel del trassel. Jag skall här begränsa mig till att återge följande.

Den 16 september 1726 frågade postmästaren i Gamla Carleby hur han skulle förfara »om så hända skulle, att tullarrendesocietetens betjante ville avfärda något paket allenast à 7—9 lod, om då de 2 à 3 lod över 5 lod skola för halva porto beräknas». På detta gav överpost-

¹⁾ Nordisk familjebok (3:e uppl; band 8 sp 509)

²⁾ Min kursiv.

direktören den 10 januari 1727 den undrande postmästaren det föga upplysande svaret, att han »i detta fallet har stricte att efterleva förordningen den 31 maj år 1693». Emellertid fann överpostdirektören snart, att saken nog var en smula intrikat. I en skrivelse den 29 augusti 1727 till kammarskrivaren Ekebarck med anledning av moderationsbestämmelsernas tillämpning i Borgå påpekade han sålunda, att 1693 års bestämmelser »innehåller det allenast stora paketer böra modereras» och att därför endast paket som vägde över 15 lod kunde eller borde »begripas under moderation». Dessutom avlät han den 5 september 1727 en skrivelse till kanslikollegiet och förklarade som sin mening, att moderationsbestämmelserna borde förstås så, att »varest ett paket väger under 15 lod, ingen moderation eller eftergift i porto må lämnas, men då det håller fulla 15 lod och vad däröver stiger, åtnjuter vederbörande moderation till godo likmätigt förordningen.» I samband härmed hemställde överpostdirektören, att en förordning måtte utfärdas »angående paketernas vikt, innan någon moderation i porto kan beviljas». Också generaltullarrendesocieteten vände sig direkt till kanslikollegiet och begärde att få på rätt sätt tillgodonjuta 1693 års bestämmelser.

Kanslikollegiet tog sig en grundlig fundering. Den 1 februari 1729 påminde överpostdirektören om saken och svaret kom den 11 februari 1729 i ett brev från kanslikollegiet till generaltullarrendesocieteten. I detta brev förklarade kanslikollegiet, att societeten borde »njuta den i Kungl. Maj:ts förordning av år 1693 stadgade moderationen för paketer till godo på det sättet, att när ett paket väger över fulla 10 lod inklusive, de första fem loden då beräknas fullt, och de senare 5 till hälften betalas, men allt vad däröver stiger betalas allenast till $\frac{1}{4}$ del, men att ingen moderation tillåtes, när paketet väger 10 lod eller därunder».

Det bör här erinras om följande. Kungl. Maj:t hade bestämt att 1693 års moderationsbestämmelser skulle tillämpas för societeten. I detta kunde kanslikollegiet inte göra någon ändring. Kollegiet kunde inte vare sig minska eller öka de rättigheter, som följde av bestämmelserna. Dess uttalande innebär därför en allmän tolkning av dessa föreskrifters innebörd. Att endast generaltullarrendesocietetens rätt berördes i uttalandet får nog förklaras med att brevet var ställt till societeten.

Den 30 juli 1739 uppgjordes inom överpostdirektionen en »portomoderationsträkning»¹⁾. Uträkningen, som tillställdes samtliga post-

1) Jfr en motsvarande uträkning den 19 april 1729.

mästare (postförvaltare), hade följande överskrift: »Moderation i postporto, varefter vederbörande postförvaltare i riket hava sig att rätta likmätigt Kungl. Maj:ts och Riksens höglovliga kanslikollegii skrivelse till generaltullarrendesocieteten av den 11 februari 1729.» Den innebar huvudsakligen följande:

Verklig vikt	Beräknad vikt	Betalning efter moderation i sil- vermynt efter 1 öre lodet
11—12 lod	8 lod	8 öre
13—16 »	9 »	9 »
17—20 »	10 »	10 »
21—24 »	11 »	11 »
25—28 »	12 »	12 »
29—32 »	13 »	13 »
33—36 »	14 »	14 »
37—40 »	15 »	15 »
41—44 »	16 »	16 »
45—48 »	17 »	17 »

Siffrorna korresponderar helt med 1693 års formel.¹⁾

Var och en uppmärksammar naturligtvis den inadvartens som ligger däri att försändelser, som vägde 9 lod, blev dyrare att skicka än de, som vägde 11—12 lod, och försändelser, som vägde 10 lod, blev dyrare att skicka än de, som vägde 11—16 lod. Likväl är det uppenbart, att denna moderationsuträkning tillämpades på alla försändelser med modererade porton ända till och med år 1785. I samtliga almanackor som jag har fått tag i — och de är många — från 1741 och ända fram till 1787 fanns uträkningen återgiven såsom uttryck för en allmänt gällande moderationsregel. Om detta hade varit felaktigt, skulle säkerligen postmyndigheterna under denna långa tid ha ingripit för att åstadkomma rättelse. Att en viss eftersläpning förekom de sista åren är nog inte så mycket att förvåna sig över.

¹⁾ 11 lods vikt skulle enligt 1693 års formel motsvara $(5 + \frac{5}{2} + \frac{1}{4}) = 7 \frac{3}{4}$ lod, vilket enligt avrundningsregeln blir 8 lod o s v.

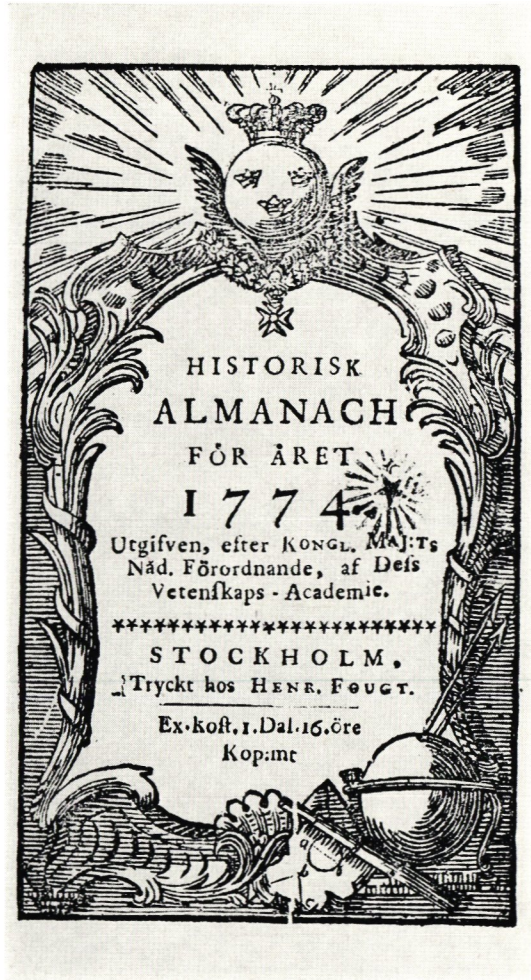
MODERATION i PÅSTPORTO,
 Hvar efter vederbörande Post-Förmåtare i Riket hafwa sig at
 råda/ lifmåttigt Kongl. Maj:ts och Rikens Högloflige Cancellie-
 Collegij Skrifwelse til General Lull-Arende Societeten af
 den 11. Februarii 1729.

Paquetens		Betalingen efter Moderation i Silfvermynt.																	
Rigt	moder- in till Lod	å 1. öre		å 2. öre		å 3. öre		å 4. öre		å 5. öre		å 6. öre		å 7. öre		å 8. öre		å 9. öre	
		Lod	öre	Lod	öre	Lod	öre	Lod	öre	Lod	öre	Lod	öre	Lod	öre	Lod	öre	Lod	öre
11																			
12	8	-	8	-	16	-	24	1	-	1	8	1	16	1	24	1	-	2	8
13																			
14																			
15	9	-	9	-	18	-	27	1	4	1	13	1	22	1	31	2	8	2	17
16																			
17																			
18																			
19	10	-	10	-	20	-	30	1	8	1	18	1	28	2	6	2	16	2	26
20																			
21																			
22																			
23	11	-	11	-	22	1	1	1	12	1	23	2	2	2	23	2	24	3	3
24																			
25																			
26																			
27	12	-	12	-	24	1	4	1	16	1	28	2	8	2	20	3	-	3	12
28																			
29																			
30																			
31	13	-	13	-	26	1	7	1	20	2	1	2	14	2	27	3	8	3	21
32																			
33																			
34																			
35	14	-	14	-	28	1	10	1	24	2	6	2	20	3	2	3	16	3	30
36																			
37																			
38																			
39	15	-	15	-	30	1	13	1	28	2	11	2	26	3	9	3	24	4	7
40																			
41																			
42	16	-	16	1	-	1	16	2	-	2	16	3	-	3	16	4	-	4	16
43																			
44																			
45																			
46																			
47	17	-	17	1	2	1	19	2	4	2	21	3	6	3	23	4	8	4	25
48																			

Stockholm, den 30. Julii, 1739.

Tabell öfver moderation i postporto, utgiven den 30 juli 1739

I samband med den stora allmänna portohöjningen 1785, vars förhistoria inte saknar sina dramatiska inslag, vidtogs en viss justering av moderations Tabellen. Av förarbetena till denna justering¹⁾ framgår, att

Almanack år 1774, titelsida

¹⁾ Överpostmästarens memorial den 28 juli 1785 till Kungl. Beredningen angående en årlig ny statsinkomst genom portoförhöjning.

man uppmärksammat den nyssnämnda inadvvertensen. Det påpekas i samband härmed, att korrespondenterna både kunnat och verkligen begagnat sig av denna, »när det så passat sig med vikten av deras pake-

84

Underrättelse om Moderation i Påst: Porto
 då hvar brefsändas Inrikes med Påsten, enligt Kongl.
 Öfver: Påst- Directionens uträkning af den
 30. Julii 1739. Nömligen.

1. Bref som väg. ifr. 11. til 12. lod inclu. afgår f. 8. lod.
1. dito ifr. 13. til 16. affändes för 9. lod.
1. dito ifr. 17. til 20. affändes för 10. lod.
2. dito ifr. 21. til 24. affändes för 11. lod.
1. dito ifr. 25. til 28. affändes för 12. lod.
1. dito ifr. 29. til 32. affändes för 13. lod.
1. dito ifr. 33. til 36. affändes för 14. lod.
1. dito ifr. 37. til 40. affändes för 15. lod.
1. dito ifr. 41. til 44. affändes för 16. lod.
1. dito ifr. 45. til 48. affändes för 17. lod.

Underrättelse utur Kongl. Påst- ordningarne.

1. Angelagne Bref får man in specie recommenderade emot skälilig betalning.
2. Sådane Bref utgifwas ej utan emot quittance, och til ingen okänd utan borgen.
3. När någon sänder Penningar, Jeweller eller andre kostbarheter med Påsten, utan at derom gifwa tillånna, så är det för hans Risko.
4. Den som utfordrar annans Bref, upbryter och derutur penningar eller penninge värde tager, straffas til lifwet.
5. Den som utskär Namn på Påst Char- torne, straffas alfwarsammeligen, och den som en sådan wanartig uplåcker, får 20 Da- ler Silfwermynt til wedergällning.

Tryckt d. 10 Aug. 1773.

*Almanack år 1774, innehållande underrättelser
om moderation i postporto*

ter». Justeringen innebar enligt Kungl. Maj:ts förordning den 13 oktober 1785, att när vikten översteg 8 lod skulle moderation erhållas i betalningen för brev, som sändes mellan inrikes orter, så att om brevet vägde »över 8 till och med 12 lod, betalas allenast för 8 lod, 13 till och

med 16 lod betalas för 9 lod och så vidare, att ett lods betalning tillägges för varje fyra lod av brevets större vikt till och med 48 lod, var-efter något brev eller paket ej må på postkontoret till avsändande emottagas».

Alltså bibehölls det gamla uträkningssättet så som det följer av 1729 års beslut med den ändringen att inadvertensen borttogs. Detta innebär, att 1693 års formel alltjämt bibehölls. Det enda avsteget utgör viktsatsen 9 lod. Därjämte innehåller förordningen en nyhet i det moderationsrätten begränsades till brev mellan inrikes orter. Moderation tillläts alltså inte längre för brev till utrikes orter eller till Pommern. Dessa ändringar är dock av ringa betydelse i jämförelse med den stora principiella nyheten i 1785 års förordning: Moderationsrätten var inte längre beroende av försändelsens innehåll. Också »lösa korrespondensbrev» kunde inneslutas i försändelserna, och bröllops- och begravningsbrev förlorade sin betydelse av inspirerande postala tolkningsobjekt. Den som till äventyrs alltjämt vill betrakta 1693 års modererade postporto som ett korsbandsporto, kan dock knappast ha samma mening i fråga om 1785 års modererade porto.

Till slut må påpekas, att 1785 års förordning synes ha inneburit en ändring också på så sätt, att modererat porto också fick tillämpas i fråga om fribreven¹⁾, vilket rimmar väl med bestämmelsernas allmän-giltiga utformning.

¹⁾ Jfr Kungl. Maj:ts brev till kanslikollegiet den 26 juni 1799 ang lodtalet på paketer, som å postkontoren måge emottagas m m.